

بررسی مبلمان شهری با رویکرد عناصر سازنده فضای شهری

علی اکبر مرادی غیائی^{۱*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱

چکیده

گسترش فزاینده شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرنشینان و مشکلات ناشی از آن، فراهم آوردن امکاناتی برای رفاه حال شهروندان بیش از پیش ضروری می-نماید. امروزه اهمیت و نقش مبلمان شهری در خدمات-رسانی و زیباسازی شهری بر هیچ کس پوشیده نیست و مبلمان شهری از اجزای ضروری و جدایی-ناپذیر شهرها محسوب می شود. مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر کلیدی در طراحی فضاهای عمومی، تأثیر زیادی بر کیفیت زندگی شهری و تعاملات اجتماعی دارد. این عناصر که شامل نیمکت‌ها، سطل‌های زباله، تابلوهای راهنما و سایر تجهیزات هستند، نه تنها زیبایی بصری را به محیط می‌افزایند بلکه به بهبود کارایی فضا و ایجاد حس تعلق در جامعه کمک می‌کنند. بررسی تاریخیچه و راهکارهای بهبود وضعیت این مبلمان می‌تواند به ارتقاء کیفیت فضاهای شهری منجر شود و تعاملات اجتماعی را تسهیل کند.

واژگان کلیدی

مبلمان شهری، فضای شهری، شهرداری

۱. عمران، شهرداری فدائی.

مقدمه

مبلمان شهری از جمله عناصر سازنده فضای شهری محسوب می شود که کمیت و کیفیت زیبایی، راحتی، دوام و محل استقرار آن نقش بسیار اساسی در دستیابی به شهری زیبا و سالم دارد شهری که در آن شهروندان احساس آسایش بنمایند و حضور در آن را به نشستن در خانه ترجیح دهند. از آنجا که سه هدف اصلی برنامه ریزی شهری، سلامت، آسایش و زیبایی می باشد لذا دستیابی به هر سه مورد، در کنار توجه به طراحی دلپذیر فضای شهری به دقت و حوصله در طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری است.

مبلمان زیبا در فضای نازیبا، جذابیتی نخواهد داشت و فضای زیبایی که در آن مبلمان نازیبا استقرار یابد، جلوه نخواهد کرد بدین منظور طراحی توأم فضای شهر و مبلمان شهری اساس دستیابی به شهر سالم امروزی است. از سوی دیگر توجه به تناسبات انسانی در ساخت مبلمان شهری و نیز توجه به شرایط اقلیمی و مصالح بومی نیز از ضروریات در طراحی مبلمان شهری است. مکان یابی محل استقرار مبلمان، توالی و تواتر چیدمان آن نیز در کیفیت بصری فضا تأثیر مثبتی بر جای می گذارد.

توجه به طراحی مبلمان شهری در دنیا مقوله ای جدید محسوب می شود و تا مدتها در بسیاری از کشورها به عنوان موضوعی غیرضروری مورد بی توجهی قرار می گرفت. در کشور ما نیز به رغم برخی غیر متخصصان این مقوله امری لوکس گرایانه و فانتزی قلمداد می شده است اما افزایش آگاهی شهروندان از یک سو و افزایش متخصصان از سوی دیگر، باعث توجه جدی تر به این مورد گردیده است با این وجود بیشتر انواع مبلمان شهری کشور صرفاً تقلیدی از جوامع غربی است و در طراحی و برنامه ریزی آن به شرایط بومی، اقلیمی و فرهنگی توجه چندانی نشده است به گونه ای که منابع علمی مرتبط با این مقوله بسیار کم بوده، فقدان منبعی جامع که بتواند ایده های جدیدی به خوانندگان ارائه نماید بسیار محسوس است. متخصصان رشته های طراحی شهری، برنامه ریزی شهری، معماری، شهرسازی، طراحی صنعتی، جامعه شناسی، عمران و ... به صورت تجربی دست به طراحی مبلمان شهری می زنند ولی از آن جا که این عمل در اکثر موارد از اصول خاصی پیروی نمی کند، در هر کوی و برزن شاهد سلیقه های متفاوت در این عناصر شهری پرداختن به مقوله ای که ادبیات علمی آن بسیار محدود است هم عیب است و هم حسن؛ ایراد اساسی محدودیت منابع است و مزیت آن تازگی مطلب و کمک به غنای طراحی مبلمان شهری. لذا نگارندگان این کتاب به دلیل کمبود منابع علمی تهیه، تدوین و تألیف کتابی نسبتاً جامع در این خصوص را وجهه همت خویش قرار دادند و تلاش کردند تا ضمن بهره گیری از منابع علمی، تجربه های شخصی خود را که در سالها تحقیق در این زمینه به دست آمده به این اثر بیفزایند. در این اثر بیش از یکصد سایت اینترنتی مورد بررسی جامع قرار گرفته است تعداد بی شماری تصویر را از شهرهای کشور و برخی از کشورهای جهان مستقیماً تهیه و صدها طرح را در محیط های گرافیکی طراحی نموده ایم تا رضایت بیشتر خوانندگان را جلب نماییم، ماهیت موضوع اقتضا می نماید که بیشتر مصور و آراسته به طرح و عکس باشد تا نوشته و متن، لذا به رغم نگارندگان انبوهی تصاویر یا طرح های داخل متن، موجب غنای بیشتر این اثر گردیده است.

با وجود تلاش خستگی ناپذیر در زمینه تألیف این کتاب این اثر خالی از اشکال نیست و قطعاً عنایت اهل فن در راهنمایی بی دریغشان ما را در دستیابی به هدف جامعیت این اثر در چاپ های بعدی یاری خواهد رساند.

۲-۱ نیمکت ها و نقش آن در زیبا سازی فضاهای شهری

مکان یابی و طراحی نیمکت ها و سکوها

در شهرهای امروزی مکان های نشستن از عناصر مهم مبلمان به حساب می آیند و برنامه ریزان و طراحان با مجهز کردن فضاهایی از شهر با این عناصر، محیطی جهت توقف، آرامش، گفتگو و تعامل اجتماعی که از نیازهای انسان امروزی است به وجود می آورند. انواع مبلمان با کاربری نشستن عبارت است از: نیمکت ها، خمیدگی ها، لبه ها، سکوها و... همواره باید در طراحی این مکان ها موارد زیر را در نظر گرفته شود:

- ۱- راحتی
 - ۲- سادگی شکل
 - ۳- سادگی اجزاء
 - ۴- سهولت نگهداری
 - ۵- دوام رنگ و جلا
 - ۶- مقاومت در مقابل تخریب
 - ۷- تنوع و خلاقیت
 - ۸- هماهنگی با محیط
 - ۹- هماهنگی با سایر مبلمان موجود
- همواره باید در مکان یابی محل های نشستن دقت فراوانی مبذول داشت تا ضمن فراهم کردن آسایش کاربر، از ایجاد مزاحمت برای سایر افراد نیز جلوگیری شود. بدین منظور معمولاً مکان هایی انتخاب می شود که دارای خصوصیات کلی زیر باشد:

- ۱- تا حد ممکن از باد و سایر عوامل جوی در امان باشد.
- ۲- از مناظر محیطی بهره مند گردد.
- ۳- حداقل منظر دوسویه داشته باشد.
- ۴- به افراد گزینه های متنوعی برای انتخاب ارایه دهد مانند آفتاب، سایه، آرامش.
- ۵- در تلفیق با سایر مبلمان ضروری یا نزدیک آنها باشد.

ابعاد و تناسبات

در اکثر موارد نیمکت ها در اندازه و سائز های متفاوت طراحی ساخته می شود ولی معمولاً رعایت یک سری اصول و قواعد الزامی است به عنوان مثال برای استفاده بهینه و فراهم کردن آسایش کاربران اندازه های زیر برای ساخت مکان های نشستن (به خصوص در مدت زمان طولانی) توصیه می شود.

۱- ارتفاع نیمکت ۴۵-۵۰ سانتی متر

۲- عمق نیمکت ۴۲-۴۸ سانتی متر

معمولاً نیمکت های معمولی ۱۸/۲، ۴/۱، ۲/۱ و ... متر طول دارند. اگر طول نیمکت ها بیش از اندازه طویل باشد برای دراز کشیدن مورد استفاده خیابانگردها قرار خواهد گرفت بنابراین ضمن رعایت اندازه مناسب می توان با گذاشتن دسته هایی در طول نیمکت تا حدود زیادی از این امر جلوگیری نمود.

اسباب بازی ها و مبلمان بازی کودکان

اهمیت وسایل بازی در پرورش کودکان

امروزه در اکثر کشورهای جهان به خصوص در کشورهای پیشرفته به کودکان در گروه های سنی متفاوت اهمیت فراوان داده می شود. از آن جا که این دوران از مهم ترین و حساسترین دوران زندگی انسان بوده شکل دهنده توانایی های جسمی و روحی نسل آینده هر جامعه ای می باشد، تفکر و برنامه ریزی صحیح و مناسب در زمینه مذکور، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

از بخش های مهم فضاهای شهری که کودکان در آن حضور داریم داشته و طراحی آنها نیز به اندیشه، تفکر و خلاقیت بسیار دارد زمین های بازی کودکان می باشد. در واقع کودکان با بازی کردن به بروز اندیشه های خلاق خود می پردازند و رابطه محکمی بین ذهن و محیط پیرامون خود ایجاد می نمایند بنابراین طراحان به راحتی می توانند با استقرار محیط ها و وسایل مناسب بازی، به پرورش ذهن و خلاقیت کودکان بپردازند.

طراحی، ساخت و مکان یابی وسایل بازی کودکان

یکی از مهمترین نکات در این زمینه **رعایت ایمنی** است. در طراحی و ساخت وسایل ورزشی و تفریحی کودکان باید ایمنی کامل در نظر گرفته شود. زوایا و اتصالات نباید تند و برنده باشند و حتی الامکان باید از لبه های منحنی استفاده شود یا پیش بینی های لازم مد نظر قرار گیرند. همچنین نوع مواد خام متناسب با فشاری که بر آنها وار می شود انتخاب گردند و احتمال شکستن و بریدن وجود نداشته باشد. در صورت لزوم باید برای ابزار و وسایل، رنگ مناسب و یا روکش در نظر گرفته شود.

از دیگر مسایل مهم در این زمینه، **مکان یابی** وسایل بازی است وسایل بازی کودکان همواره باید در مکان هایی مستقر گردند که در معرض دید کامل بوده و موانعی فیزیکی مانع از زیر نظر گرفتن آنها نشود بهتر است برای نظارت بیشتر بر بازی کودکان، مکان های ویژه ای نزدیک زمین بازی برای استقرار والدین کودکان در نظر گرفته شود قابل ذکر است که باید تا حد ممکن سعی شود محوطه های بازی به خصوص در مناطق گرمسیر، در مکان های سایه جانمایی شوند تا امکان آسایش بیشتر برای کاربران آن فراهم گردد.

تندیس ها و نمادهای شهری

نقش نمادها و تندیس ها در محیط های شهری

نمادها و تندیسها معمولاً بیانگر بازتاب هنری خاطرات، انسان ها، حوادث، اعتقادات و... هستند. این عناصر شهری در بعضی موارد به عنوان یک سمبل فرهنگی- اجتماعی مطرح بوده و سیمای انسانی دارند (رئال یا واقعی) و در موارد دیگر نمایانگر اندیشه های طراح خود می باشند. در تندیس یهای دسته اخیر طراحان در صددند تا مفاهیم ارزشمند فرهنگی و اجتماعی جامعه خود را به شکل عینی به نمایش گذاشته و بینندگان را وادار به تفکر نمایند. از ویژگی های دیگر این مجسمه ها آن است که بیننده در نگاه نخست نمی تواند به مفهوم واقعی آن پی ببرد چرا که مفاهیم ارزشی معمولاً نماد بیرونی ندارند. بنابراین کنجکاو شده و به تفکر درباره آن می پردازد تا مسیر اندیشه او با طراح یکی گردد و این غایت هدف طراح است (انتزاعی یا غیر واقعی)

آبنماها، آبفشان ها و فواره ها

اهمیت آبنما در محیط های شهری

آب و منظر سازی با آن از سابقه طولانی در تاریخ زندگی بشر برخوردار می باشد با مروری اجمالی در تازیح معماری و شهرسازی کشور، به راحتی می توان دریافت که همواره در محیط های شهری و طراحی فضاهای سبز، این عنصر نقش اساسی و مهمی بر عهده داشته است. مطمئناً شهرهای امروزی نیز از این قضیه مستثنی نیستند و با توجه به آشفته گی محیطی و بصری، بیش از پیش به بهره مندی از این عنصر حیاتی نیاز دارند.

طراحی و مکان یابی

ویژگی ذاتی آب تأثیر به سزایی در نوع طراحی آن دارد به طوری که طراح می تواند از عوامل مختلفی مانند صدای ریزش آب، درخشش آن در نور خورشید، تلفیق آن با منابع نوری، استفاده از تندیس های آبی و ... با توجه به محیط و شرایط مقتضی، بهره گرفته و مناظر بدیع خلق نماید در طراحی آبنماها علاوه بر رعایت اصول زیبا شناسی عوامل مهمی نظیر: ایمنی، باد، نوع آب و هوا، مصالح مورد استفاده و. در ساخت و مکان یابی آن نیز اهمیت به سزایی دارند. قابل ذکر است که حاشیه آب نماها باید به خاطر ایمنی کودکان، کاملاً مشخص باشد و از احداث استخرهای عمیق در مراکز شهری خودداری گردد (سعیدنیا، احمد، ۱۳۷۹، ص ۶۵).

خلاقیت و نوآوری

استفاده از تندیس های آبی با طرح های بدیع و نو در ساخت آبنماها به میزان قابل توجهی بر جذابیت محیط شهری می افزاید.

گل جای ها

گل جای و انواع آن

گل جای ها از اجزای اصلی زیباسازی در مناظر خیابانی به شمار می آید و در مجموعه ای هماهنگ با سایر مبلمان دید بصری مطلوبی ایجاد می نمایند. در عین حال می توان از این عناصر جهت ایجاد مانع، حایل یا تعدیل آثار ناشی از شیب نیز استفاده نمود. به طور کلی انواع گل جای را می توان به سه دسته زیر تقسیم نمود:

- ۱- گل جای های **موقت**: گل جای هایی از این دست معمولاً در خلق مناظر مقطعی، ایجاد فضای پیاده روی موقت، موانع ترافیکی و ... استفاده می شوند.
- ۲- گل جای های **ثابت**: این نوع گل جای ها، معمولاً یا در مکان مورد نظر ثابت شده یا به قدری سنگین ساخته می شوند که به آسانی قابل جابجایی نباشند و از آنها در منظر سازی دایمی مناطق مختلف شهری استفاده می گردد. گل جای های ثابت باید تا حد ممکن در برابر آسیب های محیطی مقاوم بوده و نیازی به مراقبت مداوم نداشته باشند.
- ۳- گل جای های **متحرک** (قابل جابجایی): این گل جای های کوچکتر بوده و قابل جابجایی می باشند. قابل ذکر است که در طراحی گل جای ها باید از لبه ها و گوشه های تیز دوری جست زوایای حاده (بسته) در شکل گلدان امکان کاشت موفق به همراه ندارد.

جنس و مصالح ساخت

معمولاً در ساخت انواع گل جای با توجه به نوع کاربری و شرایط محیطی، از مصالحی مانند بتون، چوب، سنگ، مواد ترکیبی و در بعضی موارد، فلز استفاده می شود بهتر است از مصالحی مثل بتون و سنگ در مکان های پر رفت و آمد و از چوب رد محیط های طبیعی تر شهر مانند پارک ها و محوطه های فضای سبز استفاده نمود. معمولاً استفاده از انواع فلزات در ساخت این عناصر به خصوص در مناطق گرمسیر توصیه نمی شود چرا که در طول روز بدنه آن گرم شده و موجب گیاه سوزی می گردد. همچنین به دلیل نیاز به آبیاری و رطوبت مداوم موجبات خوردگی فلزات به سرعت فراهم می گردد.

جای و نمای بیرونی ساختمان ها

بدنه ساختمان ها از عناصر تأثیر گذار در زیبایی محیط های شهری هستند. بنابراین در بسیاری موارد می توان به منظور پوشاندن بعضی نقاط بدنه یا زیباتر کردن آنها از گل جای های دیواری استفاده نمود این نوع گل جای ها می توانند ثابت یا قابل جابجایی باشند.

محل استقرار پرندگان

امروزه در بعضی از کشورها به منظور زیباتر کردن محیط های شهری به وسیله جذب پرندگان و نیز حفظ آنها در برابر مخاطرات محیطی، سازه هایی برای استقرار پرندگان در سطح شهر به خصوص در پارک ها توسط طراحان ساخته شد و در مکان های مورد نظر نصب می شود.

تابلوها و علائم

تابلوها و انواع آن

به طور کلی می توان مبلمان شهری را به دو گروه کارکردی و تزئینی تقسیم نمود. این تفکیک بدان معنا نیست که مبلمان کارکردی شهر نباید آراسته و چشم نواز باشد. بی تردید دلپذیری هر عنصری در شهر، به تناسب و زیبایی آن بستگی دارد. لذا هدف این تفکیکی توجه به این موضوع است که در دسته نخست (مبلمان کارکردی) تأکید بر جنبه های عملکردی، توزیع متناسب، مکان یابی صحیح و اندازه متناسب با محیط، می باشد.

در این میان تابلوها کاملاً در هیچ یک از دو دسته نامبرده قرار ندارند زیرا از یک طرف دسته ای از تابلوها، مانند تابلوهای تبلیغاتی و راهنما، نقش اطلاع رسانی شهری را بر عهده دارند و هدف از وجود آنها هدایت ناظر یا آگاه کردن او از موضوع مورد نظر است و از طرف دیگر تابلوهای تزئینی را می توان دید که برای ایجاد تنوع بصری، پر کردن فضاهای خالی و کاستن از یکنواختی نماهای شهری نصب شده اند. به همین دلیل ساماندهی، طراحی و مکان یابی تابلوهای شهری محتاج دقت و لحاظ چندین عامل با هم است.

به طور کلی می توان برای علائم و تابلوهای مورد استفاده در سطح شهرها، چند نقش کلی به شرح زیر تعیین نمود:

- ۱- تابلوهای اطلاع رسانی
- ۲- تابلوها و پانل های تبلیغاتی
- ۳- علائم و تابلوهای راهنمایی و رانندگی
- ۴- تابلوها و علائم راهنمای شهری
- ۵- تابلوهای شناسایی، ابنیه، میدانها، پارک ها
- ۶- تابلوهای موقت: مانند تابلوهای نشان دهنده عملیات ساختمانی، احداث یا تغییر و...
- ۷- تابلوهای معرفی کاربری. (سعید نیا، احمد، ۱۳۷۹، ص ۷۶)

در نهایت با توجه به موارد ذکر شده و کاربری های مد نظر می توان تابلوها و علائم شهری را به عنوان دسته ای از مبلمان به این صورت مورد بررسی قرار داد:

تابلوها و علائم جزئی از مبلمان شهری هستند که در فضاهای شهری جهت انتقال موضوع یا موضوعاتی به شهروندان از طریق نوشته، تصویر و یا علامت، مورد استفاده قرار می گیرند و در طراحی این عناصر، با رعایت ضوابط و استانداردها، می توان از ترفندهای مناسب طراحی بهره جست. (در تصاویر زیر نمونه هایی از انواع تابلوها و علائم شهری قابل مشاهده است.)

خوانایی و اختصار در تابلوها و علائم

خوانایی تابلو به حالتی گفته می شود که بیننده تابلو، پیام نوشته شده در آن را به روشنی و در کوتاه ترین زمان ممکن دریابد. در ارسال پیام های بصری از طریق تابلو، به ویژه در موقعیت های خاص که سرعت شناسایی ضروری است (از

قبیل تابلوهای راهنمایی و رانندگی، راهنمای شهری و هشدار دهند) رعایت این اصل بسیار مورد تأکید قرار گرفته است لذا پیام ها باید تا حد ممکن با وضوح، سادگی و صراحت بیان گردند.

بنابراین به منظور خوانایی و قابل دید بودن تابلوها و علائم شهری به خصوص در مسیرهای سواره که امکان توقف وجود ندارد رعایت عوامل زیر توصیه می گردد:

- ۱- تا حد ممکن سعی شود تابلوها و علائم در مکان هایی نصب شود که امکان دید آن به خوبی فراهم شده و موانع فیزیکی مانع محدود شدن دید تابلو نگردد.
- ۲- اندازه حروف تابلوها و علای باید تا حدی باشد که از مسافت مطلوب خوانده شود سرعت حرکت خواننده یکی از عوامل تعیین کننده در اندازه خط تابلوهاست. مثلاً در پیاده روها اندازه خط می تواند بسیار کوچکتر از تابلوهای خیابان باشد ولی در بزرگراه ها اندازه باید به گونه ای باشد که حداقل از فاصله ۱۰۰ متری دیده شود.
- ۳- تابلوها به خصوص در مسیرهای سواره به اندازه ای ساخته شوند که از درون وسیله نقلیه قابل خواندن باشند.
- ۴- تابلوهای نوشتاری باید با یک نوع حروف، ساده و خوانا نوشته شوند زیرا مردم به طور معمول حروف آشنا را بهتر در می یابند. (سازمان منطقه آزاد...، شهرداریها، شماره ۳، ص ۶) البته این موضوع بیشتر در مورد علائم و تابلوهای راهنما صادق بوده و در پانل های تبلیغاتی کمتر مصداق می یابد.
- ۵- رعایت اصولی نظیر فضای کافی میان حروف، واژگان، سطرها و در نظر گرفتن حاشیه ها در خوانایی تابلوها مؤثر است و بهتر است رعایت گردد.
- ۶- نشانه ها و نمادها را بجز در مواقعی که فراگیر و بین المللی بوده و برداشت از آنها توسط بینندگان یکسان است نباید بدون نوشتار طراحی نمود. (مرتضایی، رضا، ۱۳۸۱، ص ۸۶)
- ۷- بهتر است برای صرفه جویی در زمان دریافت پیام توسط بیننده با رعایت رسایی آن از شرح طولانی پیام ها خودداری کرده و آنها را با رعایت اختصار و مفید ارائه نمود.

طراحی ساختار تابلوها

یکی از مسائلی که در طراحی و مکان یابی علائم و تابلوها باید مد نظر داشت. این است که ظرفیت انسان برای پذیرش اطلاعات محدود می باشد بنابراین اگر نصب این عناصر تنها از اصل رقابت پیروی نماید شهرها به محیط ناهنجار و پر هرج و مرج تبدیل می گردند.

بدین منظور در طراحی و نصب تابلوها، استفاده از یک پایه برای چند تابلو و یا استفاده از حجم های کوچکی از این عنصر در ایجاد کیفیت بصری و آرامش محیطی مؤثر است.

از عوامل مهمی که می تواند در کارآمدی تابلوها و نایش آنها نقش اساسی داشته باشد (به خصوص در تابلوهای تبلیغاتی) استفاده از انواع منابع نوری رنگی به ویژه در شب است. همان طور که قبلاً ذکر شد یکی از مواردی که باید در طراحی بهینه تابلوها و علائم در نظر داشت، خوانایی آنهاست چرا که هدف اصلی از ارائه این عناصر اطلاع رسانی بوده و در نتیجه در ارسال پیام های بصری از این طریق، سرعت شناسایی از ضروریان می باشد.

تبادل و هماهنگی

یکی از اصول مهم در آرایش فضاهای شهری را انواع مبلمان رعایت تعادل و هماهنگی در طراحی و چیدمان آنهاست. بدیهی است که علایم و تابلوها نیز از این قضیه مستثنی نمی باشند. متأسفانه امروزه در اکثر فضاهای شهری انبوهی از انواع این عناصر دیده می شود که در عین بی نظمی به رقابت مشغول اند در این میان تابلوها و بیلبردهای تبلیغاتی به دلیل رنگ و لعاب تابلوهای راهنما را کم رنگ می نمایند.

بدین ترتیب سیستم اطلاع رسانی شهری نامتعادل می شود در نتیجه حل این مشکل نیازمند یک تلاش عمومی برای تشخیص اولویت ها و قواعد لازم برای ایجاد نظم است. تعیین اولویت در نصب یکی از راهکارهای مؤثر در ساماندهی این وضعیت می باشد. بدین ترتیب که در مکان های شلوغ و پر تردد شهری، تقدم با تابلوها و علایم راهنمایی و رانندگی، هشدار دهنده ها، اطلاع رسان ها و مواردی از این دست بوده و با استفاده از ترفندهایی نظیر متحد بودن شکل ها، تقویت رنگ ها، نورپردازی و افزایش کنتراست پیام یا زمینه بر کاربری آنها تأکید شود.

هماهنگی عبارت است از تعادل و همخوانی بین اجزای مختلف یک کل. در تابلوها و علایم هماهنگی را می توان در سه زمینه مورد بررسی قرار داد:

- ۱- هماهنگی میان تابلوهای مختلف.
 - ۲- هماهنگی میان تابلوها، مکان نصب آنها و سایر اجزای فضا (سازمان منطقه آزاد...، شهرداریها، شماره ۳، ص ۹).
 - ۳- هماهنگی میان قسمت های مختلف یک تابلو.
- قابل ذکر است که رعایت همخوانی بین رنگ، اندازه، طرح، جنس، ارتفاع، نوع خط و شکل تابلو با محیط و اجزای آن، بر چشم نوازی فضا خواهد افزود. البته بدیهی است که درمورد تابلوهای راهنمایی و رانندگی یکنواختی مقدم بر هماهنگی با محیط است؛ اما در مورد سایر تابلوها تلاش در جهت هماهنگی با محیط ضروری می باشد (سازمان منطقه آزاد...، شهرداریها، شماره ۳، ص ۱۰)
- نکته آخر اگر چه وضع ضوابط و استانداردها، با هدف کنترل رقابت بین علایم و تابلوها، صورت میگیرند ولی همواره باید معیار تنوع را در برنامه ریزی این عناصر شهری در نظر داشت.

ارتفاع مناسب جهت نصب علایم و تابلوها

در استانداردهای کشورهای مختلف ارتفاع تابلوهای شهری اندکی متفاوت است حتی قوانین منطقه ای نیز می تواند گوناگون باشد اما بیشتر این قوانین، ارتفاع را زیر دو سوم ارتفاع عمارت تعیین می کنند. تابلوهای تبلیغاتی معمولاً باید در ارتفاع ۲/۵ تا ۳/۵ متر نسبت به سطح پیاده رو و ۴/۵ تا ۴/۷ متر نسبت به سطح خیابان نصب شوند. (مرتضایی، رضا، شهرداریها، شماره ۲۰، ص ۴۴) تابلوهای اطلاعاتی برای افراد پیاده باید در موقعیتهایی نصب گردند که توقف استفاده کنندگان از آنها مزاحمتی برای تردد دیگران ایجاد نکند. همچنین به منظور جلوگیری از سرگیر شدن، حد زیرین ارتفاع

تابلوهایی که از زیر آنها عبور و مرور صورت می پذیرد نباید از ۲۵۰ سانتی متر کمتر باشد. (سعید نیا، احمد، ۱۳۷۹، ص ۷۹)

امروزه سعی می شود به منظور جلوگیری از تجمع عناصر مصنوعی در سطح شهر، آنها را با هم تلفیق نمایند بنابراین در چنین فضاهایی می توان پایه تابلوها را بلندتر انتخاب نموده و از آن جهت نصب گل جای، سطل زباله، منابع نوری و تابلوهای دیگر به صورت مرکب استفاده نمود. (رعایت حد زیرین الزامی است)

نوع مصالح و ایمنی در علایم و تابلوها

مصالحی که در ساخت تابلوها به کار می رود باید از مواد مقاوم و فاسد نشدنی باشد موادی مانند ورق آهن، برنز، آلومینیم، چوب، سنگ، بتون، اکریلیک ی فایبر گلاس بسته به نوع تابلو و مکان نصب آن، می تواند مفید تر باشد. در ساخت و نصب تابلوها باید موارد ایمنی رعایت گردد. این موارد به نحوه اجرای محاسبات سازه، انتخاب مصالح به کار رفته، نصب ادوات الکترونیکی و استفاده از جزئیات اجرایی مناسب باز می گردد. از سوی دیگر در ساخت و نصب تابلوها باید به احتمال بروز عوامل مخربی چون بادهای شدید، زمین لرزه، حریق و ... توجه داشت و تابلوها را در مقابل این عوامل مقاوم ساخت لازم به تذکر است که استفاده از سطوح شیشه ای در ساخت تابلوها منطقی نمی باشد مگر این که شیشه از جنس نشکن بوده و یا از شبکه های محافظ استفاده شود.

باجه ها و سایبان ها

اهمیت باجه ها و سایبان ها در محیط های شهری

باجه ها و سایبان ها، به انواع فضاهای بسته، نیمه باز و باز شهری گفته می شود که در آنها فعالیت های مختلفی بسته به نوع کاربری مورد نظر صورت می گیرد. در واقع می توان گفت که این عناصر جزو مبلمان بزرگ مقیاس شهری به حساب می آید و با توجه به کاربرد هر کدام باید عوامل زیادی در طراحی و ساخت آن در نظر گرفته شود. این اجزای شهری مانند هر اثر معماری دیگر، نیازمند محاسبات اقلیمی است طراحی اقلیمی و اطلاعات جغرافیایی یک منطقه به بررسی تأثیر حداقل و حداکثر دما، رطوبت، سرعت و جهت باد در بسیاری از پارامترهای شهر میپردازد. (مرتضایی، رضا، ۱۳۸۱، ص ۷۹) در طراحی انواع باجه ها و سایبان ها نیز با آگاهی کامل از موقعیت نصب آنها از اطلاعات اقلیمی دقیق موقعیت مورد نظر، استفاده نمود تا امکان پایداری بیشتر و کاربرد بهینه آنها فراهم گردد.

در نقاطی که شهروندان ناچار به مکث بوده یا تمای به آن دارند مانند زمین بازی کودکان، محیط های باز شهری، مناطق با مناظر زیبا و ... به خصوص در مکان های گرمسیر تا جایی که وسعت فضایی اجازه بدهد، می توان از سایبان های وسیع جهت فراهم کردن رفاه شهروندان استفاده نمود. لازم به ذکر است که استفاده از رنگ های روشن در افزایش تأثیر مثبت روانی این پدیده مؤثر خواهد بود.

انواع سایبان ها و باجه ها

در نقاطی که شرایط طبیعی و مصالح بومی امکان استفاده از چوب را فراهم می آورد بهتر است به منظور هماهنگی و همخوانی بیشتر، در مناطق طبیعی از این عنصر در طراحی و ساخت انواع مبلمان از جمله سایبان ها استفاده نمود. رعایت این عامل در محیط هایی نظیر: پارک ها، فضای جلوی کافه ها، فضاهای باز شهری و ... در زیبا سازی محیط بسیار مؤثر است.

مجهر کردن سایبان های بزرگ به تابلوهای تبلیغاتی و اطلاع رسانی، نیمکت، سطل زباله و دیگر مبلمان ضروری، در نقاط مکث، تأثیر به سزایی در تأمین آسایش شهروندان دارد.

خلاقیت و نوآوری

نمونه هایی از باجه های خدمات رسانی با طرح فانتزی قابل ملاحظه است از این باجه ها می توان در فضاهای تفریحی با توجه به همخوانی محیطی، استفاده نمود.

باجه های تلفن

دسته ای دیگر از مبلمان بزرگ مقیاس شهری باجه های تلفن هستند که تأثیر قابل ملاحظه ای در سیمای فضاهای شهری دارند. در طراحی، مکان یابی و استقرار این نوع مبلمان، رعایت سه نکته اساسی از اهمیت ویژه ای برخوردار است:

- ۱- رعایت اصول و استانداردهای لازم جهت رفته کاربران.
 - ۲- استفاده از طراحی و مصالح مناسب جهت افزایش دوام و پایداری این نوع مبلمان.
 - ۳- اعمال اصول زیباسازی و هماهنگی محیطی در طراحی این عناصر.
- طراحی خلاق و رعایت اصول زیبا سازی در ساخت باجه های تلفن، تأثیر به سزایی در جذابیت محیط به همراه خواهد داشت.

ادوات آتشنشانی

در خصوص ادوات آتشنشانی باید به نکات زیر توجه داشت:

- ۱- مکان یابی باید به گونه ای صورت پذیرد که موانع فیزیکی، اطراف ادوات مورد نظر را احاطه نکند و پیرامون آن خالی باشد.
- ۲- در مکان یابی این عناصر باید اولویت به فضاهای در معرض خطر مانند پمپ بنزین ها داده شود. فضاهایی همچون بازار نیز به علت پیوستگی، همواره در معرض خطر می باشند و باید در هر ۱۰۰ متر یک دسترسی به ادوات آتشنشانی ایجاد نمود.
- ۳- مکان یابی این ادوات باید در مناطقی صورت بگیرد که کمتر در معرض تخریب گرای عمده و غیرعمده قرار دارد.
- ۴- فضاهای شهری به خصوص در مناطق مسکونی باید به گونه ای طراحی شوند که همواره امکان ورود خودروهای آتشنشانی به منظور استفاده از ادوات موجود در مواقع خطر فراهم باشد باید در نظر داشت که در بعضی موارد وجود موانع فیزیکی در مسیرهای ورود می تواند صدمات جبرانناپذیری به این گونه فضاها بزند.

۵- استفاده از زنگ های گرم و تند مانند زنگ قرمز، برای مبلمان مربوط به آشنشانی مناسب و کارآمدتر از سایر رنگ ها می باشد.

نکته قابل توجه در طراحی و مکان یابی ادوات آشنشانی آن است که این عناصر شهری در عین در دسترس بودن تا حد ممکن نباید از طرف عموم قابل رؤیت باشند. با این وجود انتخاب رنگ، طرح، مدل و سایر خصوصیات آن باید هماهنگ با محیط انجام پذیرد.

صندوق های پستی

همان طور که برای سایر مبلمان خدماتی ذکر شد، در طراحی و مکان یابی صندوق های پستی نیز با رعایت استاندارد های مناسب کاربری در درجه اول می توان برای ایجاد محیط دلپذیر از اصول زیباسازی استفاده نمود.

آبخوری ها

آبخوری ها دسته یا دیگر از مبلمان شهری هستند که در فضاهای مختلف شهری مانند پارک ها، مراکز خرید، زمین بازی کودکان و سایر مکان های پر رفت و آمد کاربری فراوان دارند. قابل ذکر است که در طراحی و مکان یابی این مبلمان باید نیازهای قشر خاص جامعه مانند کودکان و معمولاً حتماً مد نظر قرار گیرد در طراحی این دسته از مبلمان مانند سایر گروه ها می توان با توجه به شرایط و هماهنگی محیطی از طرح های نو و خلاق بهره برد.

پارکومتر (توقف سنج)

پارکومتر ها دسته ای از مبلمان شهری هستند که امروزه در فضاهای شهری به خصوص شهرهای بزرگ نقش مهمی به عهده دارند و باید در مکان یابی آن نهایت دقت به عمل آید لازم به یادآوری است که به دلیل لحاظ استانداردها، کمتر می توان در طراحی پارکومترها دخل و تصرف نمود.

برج های ساعت

دسته دیگری از مبلمان شهری ساعت ها هستند که با رعایت مکان یابی مناسب در فضاهای شهری می توان در ساخت آنها از طراح های زیبا استفاده نمود.

۵-۲ ایستگاه های اتوبوس

نقش ایستگاه های اتوبوس و ارزش بصری آنها

ایستگاه های اتوبوس از دیگر عناصر شهری هستند که به دلیل سازه ای بودن، نقش مهمی در سیمای محیط شهری بر عهده دارند. مکان یابی این عناصر در فضاهای شهری بسیار مهم است چرا که همواره محل رفت و آمد تعداد زیادی از شهروندان و وسایل نقلیه هستند. این نوع سازه ها علاوه بر زیبایی، مجهز بودن به مبلمان مناسبی و یکپارچگی با کل طرح باید در برابر عوامل طبیعی، تخریب و فرسایش نیز مقاوم بوده و دائماً نیاز به تعمیر و نگهداری نداشته باشند.

نکات مهم در طراحی و ساخت

استفاده از بدنه شفاف در ایستگاههای اتوبوس علاوه بر ایجاد دید مناسب برای مسافران و رانندگان در حال تردد در محیط هایی که اقلیم سردی دارند به منظور استفاده حداکثر از نور آفتاب توصیه می شود.

ایستگاههای اتوبوس معمولاً محل مکث و توقف شهروندان است بنابراین می توان از بدنه های آن به منظور تبلیغات و آموزش عمومی به طرز شایسته ای استفاده نمود.

همانطور که در طراحی سایر مبلمان ذکر شد استفاده از ایستگاه های با فرم و رنگ زیبا و مجهز کردن آن به مبلمان راحت و مناسب در فضاهای شهری نیز باعث ایجاد محیط بصری جذاب و رفاه حال ستفاده کنندگان آن خواهد بود.

همچنین در بسیاری موارد می توان ایستگاه ها را به نقشه ای مجهز نمود که مسیر حرکت اتوبوس و مکان های توقف آن را به نمایش بگذارد و بدین ترتیب امکان راهنمایی مسافران را فراهم آورد.

معمولاً در نقاط سرد و پر بارش بدنه استگاه ها باید به گونه ای طراحی شود که مسافران از عوامل جوی در امان بوده و موجبات آسایش آنها فراهم گردد.

امروزه سعی می شود در اکثر محیط های شهری تا حد ممکن از تعداد عناصر فیزیکی به ویژه در سازه بزرگ خودداری شود بنابراین همان طور که قبلاً هم ذکر شد به جای به کاگیری تابلوها و پانل های بزرگ تبلیغاتی می توان از بدنه ایستگاه ها و سازه هایی از این دست برای تبلیغات استفاده نمود.

بیلبورد

آگهی های دیواری بسیار بزرگ، بیلبورد نامیده می شود. این آگهی ها در گذشته روی پارچه یا گاهی مستقیم روی چوب یا دیوار اجرا می شد اما اکنون غالباً به صورت چاپهای رایانه ای در مقیاس های بزرگ به اجرا در می آید.

بیلبوردها، دارای انواع مختلفی به شرح زیر هستند:

- ۱- گروهی ویژه ی نصب در بزرگ راه ها هستند این گروه حتماً باید به صورت عرضی طراحی و اجرا شوند تا ناظری که با سرعت از مقابل آن ها عبور می کند مجال کافی برای درک تصویر و پیام داشته باشد نوشته ی این گونه بیلبورد ها، نباید زیاد و یا طولانی باشد و اندازه ی حروف باید بزرگ و خوانا انتخاب شود. بیلبوردها، به طور کلی دارای دو نوع نوشته هستند: یکی کلمات «پیام رسان» یا «تیترا» که شعار و پیام اصلی بیلبورد است و تعداد آن نباید زیاد باشد و دیگر جملات «اطلاع رسان» که تعداد واژگان آن به محل نصب و زمان در نظر گرفته شده برای مخاطب، مربوط است.
- در بیلبوردهای گروه اول کلمات پیام رسان باید خوانا و واضح باشد و چون ظرفیت زیادی برای جملات اطلاع رسان وجود ندارد باید مقدار آن ها بسیار اندک در نظر گرفته شود. واضح است که موضوع بیلبورد و شخصیت یا کاراکتر، حروف و نوشتار باید با هم هماهنگ باشد لذا معمولاً از یک یا حداکثر دو فونت ساده و خوانا استفاده می شود.
- در این گروه از بیلبوردها، چون مخاطبان در حال حرکت اند، در برخی از موارد، ممکن است به علت های مختلفی مانند شباهت بیش از حد دو رنگ با هم بیننده نتواند درک کامل و صحیحی از بیلبورد داشته باشد از این رو توجه به انتخاب

رنگ های مناسب بسیار اهمیت دارد. در مجموع باید توجه داشت که تدابیری مانند افزایش سطح تابلو مختصر بودن پیام نوشتاری و گویای تصویر برای این گروه از بیلبردها ضروری است. زاویه دید هم نباید به گونه ای باشد که بیننده مجبور شود سر خود را برگرداند و یا این که نباید موازی با جاده باشد که نشود از دور آن را دید مناسب ترین زاویه ی بین بیلبرد و جاده در حدود ۶۰ درجه است.

۲- گروهی دیگر از بیلبردها برای نصب در میدان مشخص یا مکانی خاص در نظر گرفته شده اند و مشخص است که ناظر می تواند در زمان نسبتاً کافی به آن ها نگاه کند. در این گروه، طراح از این ویژگی در طراحی استفاده می کند و می تواند در صورت لزوم، از سادگی و صراحت پیام بکاهد و یا از واژگان بیش تری در طرح، بهره جوید. این بیلبردها ممکن است عمودی یا افقی طراحی شوند.

۳- گروهی از بیلبردها سه بعدی هستند. در این بیلبردها به منظور جلب توجه بینندگان علاوه بر طراحی که به صورت دو بعدی در زمینه آمده است بخشی از ایده نیز به صورت حجمی و سه بعدی ساخته می شود که از طرح بیرون می زند و چشم را به خود جذب می کند در این مورد به ویژه استفاده از حجم های بزرگ و اغراق شده می تواند جذابیت مؤثری داشته باشد همیشه هر عامل غیرعادی توجه انسان را جلب می کند.

۴- مواد و مصالح مورد استفاده از این بیلبردها باید متناسب با کاربرد در نظر گرفته شده انتخاب شود سبک بودن، عدم نیاز به رنگ زدن پی در پی، عدم نیاز به قطعات و مصالح گران قیمت (برای پیش گیری از سرقت)، نصب سریع و آسان و نیز سادگی در تعویض (یعنی امکان استفاده از پیچ و مهره و بست های ویژه برای نصب به جای جوش کاری) رعایت تناسبات احجام و در نظر گرفتن زاویه ی دید مطلوب آنها از نکته هایی است که در این گروه از بیلبردها باید به آن توجه شود.

تصویر سازی

شاید پر جاذبه ترین شاخه ی رشته گرافیک برای یک نقاش، تصویر سازی باشد. مصور سازی یا تصویر سازی یا ایلسترسیون، از گرایش های نقاشی در حیطه گرافیک است. ایلستراتور با توجه به تکنیک های خاص این رشته، در زمینه طراحی و نقاشی، به موضوعاتی که به نوعی با گرافیک در ارتباط هستند، می پردازد مانند طراحی کتاب کودک.

آرم، نماد، نشانه (علائم تجاری)

حروف یا علامتی که برای نمایش یک فعالیت، یا یک شیء، طراحی شده باشد، نماد است. نماد ممکن است تصویری یا انتزاعی باشد و در زمینه ی فرهنگی، اجتماعی، سیاسی یا تجاری به کار رود.

نشانه یا آرم، بیان مفهوم یا شکل چیزی است که در قالب شکلی دیگر در ذهن متجلی می شود و آن را باید روی کاغذ، ثبت کرد و تماماً بیانگر چیزی است که عینیت پیدا کرده است.

طراحی نشانه، اصطلاحی برای هماهنگ سازی نیازهای نشانه ای، مسیر یابی، آموزشی و

اطلاع رسانی، برای استفاده در محیط های شهری، ساختمان ها و مناسبت های مهمی چون نمایشگاه ها است. در طراحی نشانه، ریتم، فرم، تکنیک و قدرت اجرایی، یکجا به نمایش در می آید.

علامت تجاری، نشانه ای به شکل یک نماد یا حروف نشانه است که برای شناسایی یا وحدت بخشی، به محصولات و خدمات و ... استفاده می شود.

صفحه آرایشی

طراحی، ترسیم، پیش طرح کتاب، آگهی تبلیغی، عنوان صفحه و ... که طراحی برای تعیین ظاهر و ارتباطات بین عناصری چون تصاویر، عکس و متن تهیه می کند، صفحه آرایشی است. معمولاً تا پیش از انتخاب طرح نهایی، چندین نوع صفحه آرایشی آماده می شود تا بهترین آنها از نظر اندازه، رنگ و ... تولید شود.

طراحی حروف

آرایش و تخصیص حروف در مرحله ی آماده سازی پیش از چاپ است که به چاپ از نوع فلزی (لترپرس) مربوط می شود. برای انواع حروفچینی که با هر نوع سیستم حروفچینی، انجام شده باشد نیز، طراحی حروف اطلاق می گردد. اما طراحی حروف که طی دهه ی ۱۹۲۰ و اوایل ۱۹۳۰ در اروپا شکل گرفت. طراحی حروف نوین، بخش بسیار محسوس و مرئی مدرنیسم در طراحی گرافیک به حساب می آید و تلفیقی است از آثار و نوشته های ویلیام موریس و جنبه هایی از جنبش های معاصر هنری مانند کوبیسم، فوتوریسم، دادا، داستیل و ساخت گرایی. این رویکرد، ریشه در روسیه و آلمان داشت و پیروانی در هلند، چکسلواکی و لهستان.

پوستر

در اواخر قرن نوزدهم میلادی، بر اثر تحولات مصور سازی و پیوند نزدیکی که بین نقاشی و چاپ برقرار شده بود، پدیده ی تازه ای موسوم به پوستر یا آفیش یا پلاکارد به وجود آمد. پوستر به عنوان نوعی طرح گرافیکی به مقوله ی نمایش و تبلیغ تعلق دارد که در آن باید تصویر و کلمات به شکل مختصر، مرتبط با یک مفهوم واحد و به یاد ماندنی باشند. پیش از چاپ سنگی، پوسترها مانند کتاب، به روش چاپ برجسته و با جوهر مشکی و گاه با قالب های چوبی، چاپ می شدند. با گذشت چندین دهه از تاریخ ظهور عکاسی، این امکان وجود نداشت که عکس را در ابعاد بزرگ و با شمار انبوه، تکثیر کنند. در این دوره معمولاً نقاشان، طرح های پوستر را نقاشی می کردند. تصویر به صورت دستی، بر سطح مستوی لوح چاپ، منتقل می شد. این روش تا بعد از جنگ دوم جهانی هم رواج داشت. پوسترهای نمایشی، اولین نمونه از آگهی های دیواری بودند که ضمن تحول، اصول و قواعد پوستر سازی را پی ریزی کردند. این آگهی ها مربوط به تماشاخانه های متعددی بود که در اروپا وجود نداشت.

پوسترهای مصور آن دوره علاوه بر تبلیغ در مورد تماشاخانه‌ها، مغازه‌ها و حراج‌ها و وسایل حمل و نقل، در عرصه‌ی تبلیغ کتاب نیز رواج داشت. این پوسترها در آن زمان فقط به رنگ سیاه چاپ می‌شد.

در حوزه‌ی هنر پوستر ی آخر قرن نوزدهم آثار تولوزلوترک، بیش از دیگران می‌درخشید. پوستر رنگی مصور با نام ژول شره، هنرمند فرانسوی، آغاز می‌شود.

هنرمندان پوستر این دوره، آزادی زیبایی شناختی و جسارت خلاقانه‌ی را به نمایش گذاشتند که با اولین تجلیات اختراعات فن آورانه در تولید و تکثیر آثار گرافیکی همراه شد.

لیتو گرافی در اواخر سده‌ی نوزدهم، به هنرمند امکان داد تا سطوح بزرگ یکدست را چاپ کند و از رنگ، بهره‌برد و به طراح، امکان داد تا حروف نگاری خاص خود را انجام دهد. این کنترل بر چاپ، آغاز طراحی گرافیک بود. بعدها فن آوری‌های عکاسی و رایانه‌ای، در تولید و تکثیر تصویر و متن، نقشی اساسی یافتند.

رایج‌ترین شیوه‌ی چاپ تا دهه‌ی ۱۹۶۰ به روش لترپرس بود (نوعی چاپ برجسته از قالب‌های فلزی فتو گراوور و حروف).

در دهه‌ی ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ نسل جدیدی از طراحان، شروع به استفاده از قابلیت‌های رایانه کردند. طراحان گرافیک، یکصد سال پس از آنکه هنرمندان، رسانه‌ی جدید لیتو گرافی را به خدمت خود در آوردند. فن آوری‌های نوین را برای تحت کنترل در آوردن تولید متن و تصویر به کار بردند.

همان‌طور که چاپ و مطبوعات، یکباره در ایران رواج یافت، اشکال مختلف پوستر نیز به‌طور ناگهانی، ظاهر و برای مقاصد مختلف، مورد استفاده قرار گرفت. اولین پوسترهای چاپ شده در ایران مصور نبوده و غالباً شامل اطلاعاتی‌های دولتی و غیر دولتی بود که در معابر و مجامع عمومی، نصب می‌شد. این آگهی‌ها از هر نوع عناصر بصری جالب، تهی بودند.

در سی و چند سال گذشته، همراه با گسترش امکانات، چاپ و آموزش هنر گرافیک در مدارس هنری، هنر پوستر، جای خود را در ایران پیدا کرد.

توسعه‌ی تبلیغات برای کالاها و مؤسسات تولید و خدماتی و ... موجب رواج پوسترهای تجاری شد و به موازات آن پوسترهای فرهنگی و هنری نیز رواج یافت.

اکنون پوسترهای متنوع که حاوی پیام‌های مذهبی و سیاسی و فرهنگی می‌باشند، سراسر شهر را پوشانده است. پوستر به دلیل استفاده از عناصر بصری، نقش مهمی در القای پیام دارد. این عناصر بصری، با کادربندی و ترکیب بندی مناسب عناصر موضوع و استفاده از نشانه‌ها و علائم ساده‌ی تصویری، قابلیت انتقال سریع تری به آن می‌دهد.

بسته بندی

بسته بندی‌های مختلف، دارای خصوصیات متفاوتی هستند، به همین دلیل، بسته بندی را شاخه‌ای از علم اقتصاد و هنر می‌دانند.

هماهنگی طرح بسته بندی با محتویات، نحوه ی نگهداری و نحوه ی حمل و نقل، امری ضروری است. بسته نه تنها باید فرآورده را محفوظ نگه دارد، بلکه مصرف کننده را نیز باید جلب کند و اطلاعات لازم را به او بدهد و باید بتوان فرآورده را از داخل آن به راحتی خارج کرد و موقعی که خالی شد، بتوان پوشش هر بسته را از بین برد. علاوه بر این، زیبایی بسته باعث زیبایی محیط می شود. امروزه بسته بندی، بیشتر با کاغذ صورت می گیرد.

بسته بندی ها در انواع تجاری و صنعتی و دستی، شامل جعبه های مقوایی تا شده، جعبه های سینی شکل، جعبه های لوله ای شکل، لفاف پیچ، جعبه های کاغذی انعطاف نا پذیر و بسته بندی های انعطاف پذیر است. جعبه های تا شده، برای هر نوع فرآیند چاپی مناسبند و برای دارو، غذا، هدیه، لوازم آرایشی، اسباب بازی و لوازم خانه مناسب هستند.

جعبه های سینی شکل که از اشکال اصلی جعبه های تاشو هستند، در مواردی چون پاکت سیگار، سینی هادی نانوائی، جعبه ی بستنی، پیتزا و جعبه ی لباس، به کار می روند.

جعبه های لوله ای شکل که به شکل تیوپ هستند، برای بسته بندی بطری ها و لوازم بهداشتی و آرایشی به کار می روند و اغلب در یکی از دیواره ها پنجره یا در دارند تا محصول، دیده شود.

لفاف پیچ، نوعی بسته بندی برای اسباب بازی ها، لوازم خانگی و محصولات منحنی است که مستلزم پیچیدن لایه ای از پلاستیک، به دور شیء مورد نظر و حرارت دادن آن است.

جعبه های کاغذی انعطاف ناپذیر، ظروفی سخت و دائمی هستند. این جعبه ها امروزه در طرح ها و پرداخت های جدید و جالبی موجود می باشد و عمدتاً برای محصولات تجملی، لوازم آرایش، جواهرات و دوربین به کار می رود. مواد اولیه ی این جعبه ها، مقوّا و مواد پوشاننده است. از کاغذها و پارچه های متنوع نیز برای پوشاندن جعبه ها می توان استفاده کرد.

بسته بندی های انعطاف پذیر از قبل از تاریخ مورد استفاده بوده است. اشکال و فرم های بعدی آن شامل بسته بندی کاغذی است که بعدها در تولید انبوه توسط جرج وست کارخانه دار نیویورکی ابداع شد.

شناخت سلفون و گسترش لایه های پلاستیکی و زرورق های مخصوص و همچنین شیوه های پوشش دار کردن، باعث توسعه ی انواع گوناگون، مصارف تازه ای برای بسته بندی انعطاف پذیر گردید.

امروزه بزرگ ترین مصرف کننده ی بسته بندی های انعطاف پذیر، صنایع غذایی است.

برخی از این بسته ها که برای منجمد کردن، پختن، مخلوط کردن، محافظت کردن و ذخیره کردن مواد غذایی، طراحی شده اند، تأثیر زیادی در صنایع غذایی به ویژه در زمینه ی غذاهای آماده دارند.

چاپ سیلک اسکرین

چاپ اسکرین از جمله چاپ های شابلونی است. به این ترتیب که بعد از رسم طرح و رنگ آمیزی، برای هر رنگ، یک شابلون تهیه می شود و روش تهیه ی شابلون بدین صورت است که بعد از کشیدن توری روی یک چهارچوب مطابق با

طرح مورد نظر و رنگی که می خواهیم برای آن شابلون، تهیه کنیم، قسمت هایی از تور را که نمی خواهیم رنگ از آن عبور کند، به وسیله ی رنگ خمیری یا لاک، می پوشانیم. بعد از تهیه ی شابلون، برای رنگ های دیگر کار چاپ، توسط رنگ های با غلظت زیاد انجام می پذیرد.

روش چاپ به این صورت است که پس از قرار دادن شابلون توری، رنگ را روی آن می کشند که در نتیجه رنگ از قسمت های باز، عبور کرده و روی سطح مورد نظر می رسد.

این چاپ بر طیف گسترده ای از بافت های سطحی مانند مقوا، کاغذ، پارچه، پلاستیک و فلز، قابل چاپ است.

جمع بندی و نتیجه گیری

مبلمان جایگاه بسیار مهمی در زندگی شهری امروز دارد؛ به شکلی که به نظر می رسد تصور شهری بدون ملمان، سخت و مشکل باشد و به ندرت کسی را می توان یافت که به طریقی با مبلمان شهری سرو کار نداشته باشد. به بیان دیگر، امروزه مبلمان برای زندگی انسان ها ضروری است و وجود شهر بدون ملمان قابل تصور نیست. مبلمان شهری اجزایی جدایی ناپذیر از معماری، طراحی و زیبایی شهری هستند. اجزایی از هویت شهر هستند که تا حدودی تمایز میان شهر و روستا را از لحاظ زمانی و مکانی نشان می دهند.

هدف از زندگی شهری، سلامت، آسایش و زیبایی است و دست یابی به این اهداف در کنار توجه به طراحی و برنامه ریزی شهری، مشروط به دقت و حوصله در طراحی مبلمان شهری است. با این حال موضوع میان رشته ای و گسترده بودن دامنه ی طراحی مبلمان شهری که حوزه های مشترکی از رشته ها و گرایش های مختلف همچون طراحی و برنامه ریزی شهری، معماری، مهندسی عمران، طراحی صنعتی، زیبایی شناسی و مبلمان داخلی و غیره را در بر می گیرد، منجر به عدم توسعه ی آن به شکلی منسجم در یک رشته شده است. در مواردی نیز همین گستره و چند مسئولیتی بودن، عامل رکود آن را در پی داشته است.

طراحی و برنامه ریزی شهری در صدد ارائه الگوهای مناسب زیست شهری در ارتباط با ساختمان ها، خیابان ها، میدان ها و در کل فضاهای شهری است، در نتیجه مبلمان شهری به عنوان جزئی از فضاهای مذکور، می توانند نقش گسترده ای داشته باشد.

منابع و مآخذ

زاد خانی، پاکزاد، ییلاقیان، آزاده، ییلاقی، مهدی. (۱۳۹۲)، نقش مبلمان شهری بر رضایتمندی شهروندان و جذب گردشگر نمونه موردی منطقه ۲ کرمانشاه، اولین کنفرانس ملی معماری و فضاهای شهری پایدار مشهد.

اسدی، لادن؛ علی حسینی و مهدی مرادی، (۱۳۹۴)، بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش توریسم مذهبی نمونه موردی: خیابان امام رضا (ع) مشهد مقدس، هفتمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد.

- اقبال، محمد، بابایی، فریدون، عمرانی، مجتبی، (۱۳۹۱)، همکاری‌های بین بخش رویکردی در زیباسازی مبلمان شهری، چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد.
- انصاری‌نیا، سیاوش، (۱۳۸۶). مسولیت طراحی شهری و ماموریت‌های مسئولان، شماره ۲.
- بهنام مرشدی، حسن، (۱۳۹۰)، نقش طراحی و مکان‌یابی مناسب مبلمان شهری در یکپارچگی فضای شهری، ماهنامه اطلاع‌رسانی، آموزشی و پژوهشی شماره ۱۶.
- بهمنی کارزونی، سارا، جلالی، آزاده، (۱۳۹۲)، تاثیر نشانه‌ها و المان‌های شهری بر خوانایی شهرها، همایش ملی عناصر زیبا سازی شهری، شیراز.
- تیموریان، کتایون، زیویار، پروانه، (۱۳۹۲)، بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری نمونه موردی ناحیه ۲ منطقه ۲ شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای ایران شماره ۳۷.
- زنگی‌آبادی، علی و تبریزی، نازنین، (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه‌ریزی مبلمان شهری، انتشارات نشریه توس مشهد.
- رحمانی، جواد، (۱۳۸۰)، اثاثه شهری، پیام سبز، شماره ۶.